

Arbeidsmarktmonitor tuinbouw 2004

Sectorrapportage Boomkwekerij; incl tuincentra

Hoofdstuk 1: Samenvatting	4
Hoofdstuk 2: Structuur werkgelegenheid	5
2.1. Aantal bedrijven	5
2.2. Werkgelegenheid	6
2.3. Tabellen bedrijven en werkgelegenheid	7
2.4. Vaste krachten	10
2.5. Tabellen structuur vaste krachten	11
Hoofdstuk 3: Ontwikkeling arbeidsmarkt	14
3.1. In- en uitstroom	14
3.2. Meningen over de arbeidsmarkt	14
3.3. Losse arbeid	14
3.4. Tabellen ontwikkeling arbeidsmarkt	15
Hoofdstuk 4: Personeelsbeleid	20
4.1. Algemeen	20
4.2. Scholing	20
4.3. Tabellen personeelsbeleid	20
Hoofdstuk 5 : Werknemers	24
5.1. Steekproef	24
5.2. Oordeel over werken	24
5.3. Scholing	25
5.4. Medezeggenschap en CAO	25
5.5. Arbo	26
5.6. Tabellen werknemers	27
Bijlage 1 Responsverantwoording en definities	32
1. Werkgeversenquête	32
2. Definities	33
3. Werknemersenquête	33

Hoofdstuk 1: Samenvatting

Het areaal boomkwekerijproducten in ons land groeit nog steeds. Het aantal bedrijven neemt wel af. Ook in de boomkwekerijsector is er sprake van schaalvergroting. Toch is het gros van de teeltbedrijven nog steeds klein. Er zijn maar ruim 100 teeltbedrijven (van de 3.000) met meer dan 10 werkenden.

In 2004 zijn de resultaten minder geweest. Productie- en exportwaarde namen af. Dit ondanks de teeltuitbreiding in Nederland. Ook in het buitenland, met name in Polen, is er sprake van uitbreiding van de productie. De marges staan onder druk. Arbeid is één van de belangrijkste productiefactoren en tegelijkertijd de belangrijkste kostenpost. Het is logisch dat gekeken wordt naar de kosten van arbeid net als naar die van andere kostenposten. Bedrijven kijken in dit verband oa. naar mechanisering maar ondernemers wisselen in dit verband ook wel vaste krachten in voor flexibel inzetbare losse arbeid. De omvang van de losse arbeid, zoals inleen- en uitzendarbeid, is niet precies bekend. Het gaat in ieder geval om duizenden personen die kortere of langere tijd in de boomkwekerijsector werken. De reguliere werkgelegenheid (excl. inleendarbeid) bereikte in de teelt in 2002 een top en nam in 2003 iets af naar 17.000 personen. De groothandel biedt (naar schatting) werk aan 2.200 personen. In de tuincentrumbranche werken een kleine 10.000 mensen.

Vanwege de ruimere arbeidsmarkt is het niet zo'n groot probleem meer om aan mensen te komen. Dit blijkt met name uit het feit dat de meeste bedrijven aangeven geen problemen meer te hebben met het vinden van mensen voor de ongeschoolde arbeid. Wel ervaren nog één op de acht bedrijven in de boomkwekerijsectoren zodanige problemen met het vinden van mensen dat de bedrijfsvoering er onder lijdt. Die problemen liggen volgens de ondernemers op het vlak van goed geschoolde krachten. Meer dan de helft geeft aan dat die mensen moeilijk zijn te vinden. Veel teeltbedrijven denken ook dat het imago de sector parten speelt bij het aantrekken van personeel.

Tussen de 15 en de 20 procent van de vaste krachten heeft in 2004 scholing gevolgd. Het gros van de bedrijven kent wel opleidingsfondsen maar weinigen maken er gebruik van.

Werknemers in de tuinbouw en ook in de boomkwekerijsector zijn wel tevreden met hun werk. Op de meeste punten waar ze belang aan hechten hebben ze ook een positief oordeel. Scholings- en doorgroeimogelijkheden scoren echter een zesje. De overgrote meerderheid verwacht gewoon in de sector te blijven werken.

Het valt op dat veel werknemers aangeven niet in een functiewaarderingssysteem te zijn ingedeeld.

Op arbo-gebied zijn werknemers op de meest punten ook tevreden. Wel is er een grote groep die het werk lichamelijk zwaar vindt en velen vinden ook dat er veel lange dagen gemaakt moeten worden maar ontevreden over de mate waarin overgewerkt moet worden, zijn de werknemers niet.

Hoofdstuk 2: Structuur werkgelegenheid

2.1. Aantal bedrijven

Het CBS onderscheidt een categorie boomkwekerijbedrijven maar daarnaast zijn er nog twee typen bedrijven waar de boomkwekerijproducten ook een belangrijk onderdeel uitmaken, zowel in de opengrond als onder glas. Het totaal aan bedrijven met boomkwekerijproducten bedraagt op dit moment ruim 3.600. Daarvan zijn er tegenwoordig een kleine 3.000 waar de teelt van boomkwekerijproducten het belangrijkste is. Door de jaren heen is er een groep bedrijven die we aanmerken als de “echte” boomkwekerijbedrijven. Dit is de groep grotere bedrijven die steeds goed is voor driekwart van het areaal. Hierbij gaat hierbij nu om 2.300 bedrijven. Dat waren er eind vorig decennium bijna 2.500. Deze bedrijven telen tegenwoordig op gemiddeld 4,3 ha bomen in de open grond.

Het grootste deel van de boomkwekerijen heeft geen personeel in dienst. Van de bedrijven met eigen personeel hebben de meeste een omvang van minder dan 5 werkzame personen. Het aantal grote bedrijven (meer dan 50 mensen in dienst) is beperkt tot een 15-tal.

Tabel 2.a. Onderverdeling boomkwekerijbedrijven naar omvang aantal werkzame personen

	Aantal bedrijven	Aanddeel
Totaal	2.950	100%
Waarvan met:		
- 0 werknemers	1.680	57%
- 1 tot 5 werkzame personen	1.000	34%
- 5 – 10 werkzame personen	160	5%
- 10 – 20 werkzame personen	70	2%
- 20 – 50 werkzame personen	35	1%
- 50 – 100 werkzame personen	10	0%
- meer dan 100 werkzame personen	5	0%

Bron: CBS (2003)

Het aantal groothandelsbedrijven is niet exact bekend. Er zijn zo'n 660 bedrijven die boomkwekerijproducten exporteren. Maar van een groot deel is het exportbedrag gering. Er zijn ook veel teeltbedrijven die zelf exporteren. We gaan uit van een aantal van ruim 500 groothandelsbedrijven waarvan een kleine 300 met een exportwaarde van meer dan 100.000 euro.

Het aantal tuincentra (vestigingen) beweegt zich al jaren tussen de 750 en 800. De bron die wij gebruiken, LISA¹, registreert het aantal vestigingen. Op de helft van de vestigingen zijn er minder dan 5 mensen werkzame personen. 15 vestigingen hebben 50 tot 100 werknemers in dienst en 2 meer dan 100. Het CBS gaat wel uit van aantallen bedrijven. De CBS-statistiek spreekt dan van een aantal van 585 waarvan er 15 met meer dan 50 personen in dienst en 10 meer dan 100.

Tabel 2.b. Onderverdeling tuincentravestigingen (en bedrijven) naar omvang aantal werkzame personen

	Aantal vestigingen a) (bedrijven) b)	Aandeel
Totaal	760 (585)	100% (100%)
Waarvan met:		
- 0 tot 5 werkzame personen	385 (335)	51% (57%)
- 5 – 10 werkzame personen	158 (115)	21% (20%)
- 10 – 20 werkzame personen	125 (105)	16% (18%)
- 20 – 50 werkzame personen	75 (55)	10% (9%)
- 50 – 100 werkzame personen	15 (15)	2% (3%)
- meer dan 100 werkzame personen	2 (10)	0% (2%)

Bron: a) Vestigingen LISA (2003)

b) Bedrijven CBS (2003)

2.2. Werkgelegenheid

De reguliere werkgelegenheid (excl. uitzendarbeid) in de boomkwekerijsector (incl. tuincentra) bedraagt op dit moment ca. 30.000 personen, waarvan 17.000 in de teelt van boomkwekerijproducten, 2.200 in de groothandel en 9.800 in de tuincentra.

In de teelt bereikte de (reguliere) werkgelegenheid in 2002 z'n hoogtepunt met 18.700.

In de groothandel werken naar schatting zo'n 2.200 personen. Een trendmatige ontwikkeling in de werkgelegenheid in de groothandel is moeilijk aan te geven.

Evenals in de teelt bereikte ook in de tuincentra de werkgelegenheid in 2002 z'n hoogtepunt. Toen werkten er 9.850 personen. In 2003 was dat iets gedaald.

Bij de teeltbedrijven neemt het aantal gezinskrachten gestaag af naar 5.400 nu. Het aantal werknemers met een vast contract schommelt de afgelopen jaren wat tussen de 7.700 en 8.000. Het aantal werknemers met een tijdelijk contract in de teelt bereikte in 2002 een piek met meer dan 5.000 personen. Het jaar daarop zakte het weer naar het niveau van 2000, nl. 4.000.

¹ LISA is een databestand met gegevens over alle vestigingen in Nederland waar betaald werk wordt verricht. Door de beschikbaarheid van dit type beschrijvende gegevens voor heel Nederland kan het LISA vestigingenregister beschouwd worden als het basisbestand voor sociaal-economisch en ruimtelijk onderzoek. Het vestigingenregister van LISA is één van de drie bedrijvenregisters die we in Nederland hebben. De andere twee zijn het Algemeen Bedrijvenregister van het CBS en het Handelsregister van de Vereniging van Kamers van Koophandel. LISA staat voor Landelijk Informatiesysteem Arbeidsplaatsen en Vestigingen. LISA maakt gebruik van 19 regionale registerhouders die per regio vestigingen en werkgelegenheid registreren. LISA komt jaarlijks met cijfers. Dit betekent dat het een constante bron is waarbij trends zichtbaar worden en sectoren/branches onderling met elkaar vergeleken kunnen worden (geen dubbeltellingen!). Voor meer informatie: www.lisa.nl.

De omvang van de losse arbeid in de boomteelt is niet exact aan te geven. In de enquête is er een drietal vragen over gesteld. Uit de antwoorden valt op te maken dat minimaal 2.800 en maximaal 14.000 personen kortere tijd als losse kracht in de boomteeltsector werkzaam zijn geweest.

Uit de antwoorden op dezelfde vraag over losse arbeid in de groothandel komt naar voren dat het om minimaal 300 personen en maximaal ruim 2.000 personen gaat die voor kortere of langere tijd als losse kracht werkzaam zijn geweest.

In de tuincentra wordt weinig gebruik gemaakt van losse arbeid.

2.3. Tabellen bedrijven en werkgelegenheid

Tabel 2..1 Aantal bedrijven in periode 1998-2003

	Bedrijven	Bedrijven	Bedrijven	Bedrijven
	1998	2000	2002	2003
Boomteelt (zie ook tabel 2.1) a)	3.399	3.295	3.088	2.950
Bomen groothandel	600	530	515	510
Tuincentra	771	795	795	760
Totaal excl. tuincentra	3.999	3.825	3.603	3.460
Totaal incl. tuincentra	4.830	4.620	4.398	4.220

Bron CBS, LISA, Enquête Productschap Tuinbouw/ECORYS-NEI.

a) Dit zijn de bedrijven met zowel teelt in de vollegrond als teelt onder glas en waar boomteelt de belangrijkste activiteit is.

Tabel 2.1 Onderverdeling teeltbedrijven in periode 1992-2004

	1992	1996	2000	2003	2004
Aantal bedrijven					
- alle bedrijven die bomen in de opengrond telen	4.070	4.092	4.146	3.636	
- categorie "echte" bomenbedrijven a)	2.261	2.462	2.429	2.298	
Areaal in ha open grond					
- alle bedrijven die bomen in de opengrond telen	9.340	10.090	12.641	13.151	13.749
- categorie "echte" bomenbedrijven a)	7.230	7.481	9.237	9.953	
- aandeel "echte" bomenbedrijven	77%	74%	73%	76%	
Areaal in ha onder glas	168	204	369	379	395
Gem. areaal ha open grond met bomen per bedrijf					
- alle bedrijven die bomen in de opengrond telen	2,3	2,5	3,0	3,6	
- categorie "echte" bomenbedrijven a)	3,2	3,0	3,8	4,3	

Bron CBS, LISA, Enquête Productschap Tuinbouw/ECORYS-NEI.

a) dit is de groep grote(re) bedrijven die steeds ongeveer driekwart van het totale areaal vertegenwoordigt

Tabel 2.2 Arbeidskrachten 1998-2003, exclusief inleenkrachten

	1998	2000	2002	2003
Boomteelt	15.526	17.789	18.729	17.036
Bomen groothandel	2.200a)	2.200 a)	2.200 a)	2.200a)
Tuincentra	8.176	8.775	9.853	9.798
Totaal bomen excl. tuincentra	17.726	19.989	20.929	19.236
Totaal bomen incl. tuincentra	25.902	28.764	30.779	29.034
Totaal tuinbouw	266.812	282.320	271.549	268.052

Bron CBS, LISA, Enquête Productschap Tuinbouw/ECORYS-NEI.

a) raming PT/KBGBB

Tabel 2.3 Totaaloverzicht werkgelegenheid (excl. uitzendarbeid)

	1998	2000	2002	2003
Boomteelt	15.526	17.789	18.726	17.036
- gezinskrachten	6.011	5.896	5.587	5.387
- werknemers totaal	9.515	11.893	13.139	11.649
- vaste krachten	7.577	7.962	7.661	7.713
- tijdelijke krachten	1.938	3.931	5.478	3.936
Bomen groothandel	2.200	2.200	2.200	2.200
- gezinskrachten	800	800	750	750
- werknemers totaal	1.400	1.400	1.450	1.450
- vaste krachten	1.300	1.300	1.300	1.300
- tijdelijke krachten	100	100	150	150
Tuincentra	8.176	8.775	9.853	9.798
- gezinskrachten	1.748	1.111	1.182	1.181
- werknemers totaal	6.428	7.664	8.671	8.617
- vaste krachten	5.096	6.000	5.723	6.574
- tijdelijke krachten	1.332	1.664	2.948	2.043
Totaal bomen excl. tuincentra	17.726	19.989	20.929	19.236
- gezinskrachten	6.811	6.696	6.337	6.587
- werknemers totaal	10.915	13.293	14.589	13.099
- vaste krachten	8.877	9.262	8.961	9.013
- tijdelijke krachten	2.038	4.031	5.637	4.086
Totaal bomen incl. tuincentra	25.092	28.764	30.779	29.034
- gezinskrachten	8.559	7.807	7.519	7.318
- werknemers totaal	17.343	20.957	23.260	21.716
- vaste krachten	13.973	15.262	14.684	15.587
- tijdelijke krachten	3.370	5.695	8.576	6.129
Totaal tuinbouw	266.812	282.320	271.549	268.052
- gezinskrachten	69.944	65.104	59.395	55.989
- werknemers totaal	196.868	217.216	212.154	212.063
- vaste krachten	156.701	167.755	164.808	161.217
- tijdelijke krachten	39.142	49.461	47.346	50.846

Bron CBS, LISA, Enquête Productschap Tuinbouw/ECORYS-NEI

Tabel 2.4 Aandeel stagiaires en BBL'ers vergeleken met totale personeel

	Stagiaires 2004	BBL 2004
Boomteelt	11%	5%
Bomen groothandel	1%	1%
Tuincentra	9%	3%
Totaal tuinbouw	3%	2%

Tabel 2.5 Belangrijkste groepen met tijdelijk dienstverband

	Scholieren/ studenten	Huisvrouwen/ huismannen	Werknemers van buiten Nederland zonder vaste verblijfplaats in Nederland	Werknemers van buiten Nederland met vaste verblijfplaats in Nederland	Overig
Boomteelt	63%	11%	24%	2%	0%
Bomen groothandel	62%	7%	23%	7%	0%
Tuincentra	67%	21%	12%	0%	0%
Totaal tuinbouw	47%	25%	12%	14%	2%

Tabel 2.6 Inzet inleenaarbeid ten tijde van enquête (najaar 2004)

	Aantal losse krachten ingezet via een inleenbedrijf of uitzendbureau	Aantal overige losse krachten (zoals vakantiekrachten)
Boomteelt	416	2.434
Bomen groothandel	220	59
Tuincentra	206	705
Totaal bomen	842	3.198
Totaal tuinbouw	34.094	32.390

Tabel 2.7 Indicatie aantal arbeidskrachten (incl. losse arbeid) in piekperiode ten opzichte van reguliere werkgelegenheid

	Reguliere werkgelegenheid	Indicatie werkgelegenheid piekperiode
Boomteelt	17.036	31.394
Bomen groothandel	2.200	4.598
Tuincentra	9.798	10.451
Totaal bomen	29.034	46.443
Totaal tuinbouw	268.052	465.000

Tabel 2.8 Aandeel inleenarbeid in loonsom

	% van de totale loonsom dat besteed wordt aan losse krachten
Boomteelt	11%
Bomen groothandel	4%
Tuincentra	1%
Totaal tuinbouw	14 %

2.4. Vaste krachten

In de totale tuinbouwsector werken naar verhouding minder ouderen dan in de hele Nederlandse beroepsbevolking. Dat geldt ook voor de vaste krachten in de boomteelt. Eén op de vijf vaste krachten is daar 45 jaar of ouder. In de groothandel is bijna 40 procent van de vaste krachten ouder dan 45. Dat is zelfs nog iets boven het landelijke cijfer. In de tuincentra werken naar verhouding veel jongeren. Eén op de vijf vaste krachten is jonger dan 23 jaar.

In de tuinbouwsector als geheel werken naar verhouding wat minder vrouwen dan gemiddeld in Nederland. In de boomkwekerijsector is het beeld wisselend. In de teelt werken weinig vrouwen, in de groothandel wat meer en de tuincentra zijn veruit koploper met meer dan de helft vrouwen onder de vaste krachten.

Onder de vaste krachten in de boomkwekerijsector werken relatief weinig allochtonen.

In de bomengroothandel werken bijna alle vaste krachten fulltime. In de teelt is het met 80 procent van alle vaste krachten ook een hoog percentage. In de tuincentra wordt veel meer parttime gewerkt. En van die parttimers is een groot deel ook te scharen onder de categorie “kleine-parttimers”. Bijna 20 procent heeft namelijk een baan van minder dan 12 uur per week.

Zowel in de boomteelt als in de groothandel in boomkwekerijproducten heeft tweederde van de vaste krachten maximaal een opleiding op VMBO-niveau genoten. Het aandeel MBO-ers ligt op 25 tot 30 procent en het aantal HBO-ers is zowel in teelt als groothandel ca. 5 procent. Vergeleken met de tuinbouw als geheel werken er in de teelt en handel veel VMBO-ers.

In de tuincentrabranche heeft de meerderheid van de vaste krachten een opleiding op MBO-niveau genoten. Het aantal HBO-ers ligt wel in de lijn van teelt en handel.

Bij de werkgevers ligt de nadruk op MBO-opleidingen.

Bij de teelt hebben de meeste vaste krachten op alle niveaus overwegend een groene richting gevolgd. Bij de groothandel is het wisselend per niveau. Van de vaste krachten in de tuincentrumbranche die een VMBO- dan wel een MBO-opleiding gevolgd hebben is dat veelal een groene richting geweest.

2.5. Tabellen structuur vaste krachten

Tabel 2.9 Relatieve leeftijdsopbouw personeelsbestand in procenten, 2004

	15 jaar of jonger	16 tot en met 22 jaar	23 tot en met 45 jaar	45 jaar of ouder
Boomteelt	0%	13%	67%	20%
Bomen groothandel	0%	5%	56%	39%
Tuincentra	0%	22%	63%	15%
Totaal tuinbouw	0%	12%	66%	22%
Nederlands beroepsbevolking a)	16%		51%	33%

a) werkzame beroepsbevolking 2003; resp. t/m 24 jr, 25-44 en > 45 jaar

Tabel 2.10 Vrouwen als aandeel van de vaste werknemers

	1998	2000	2002	2004
Boomteelt	23%	23%	17%	22%
Bomen groothandel	NA	NA	32%	31%
Tuincentra	46%	46%	49%	58%
Totaal tuinbouw	37%	38%	38%	38%
Totaal Ned. beroepsbevolking a)	42%	43%	44%	44%

a) *werkzame beroepsbevolking*

Tabel 2.11 Alloctonen als aandeel van de vaste werknemers

	1998	2000	2002	2004
Boomteelt	3%	3%	6%	7%
Bomen groothandel	N.A.	3%	5%	2%
Tuincentra	N.A.	2%	2%	4%
Totaal tuinbouw	8%	10%	9%	11%
Totaal Ned. beroepsbevolking a)	15%	15%	16%	16% b)

a) *werkzame beroepsbevolking*

b) *westerse 9% en niet-westerse 7%*

Tabel 2.12 Omvang dienstverband 2004 in procenten

	<12 uur	13-20	21-32	33-40	40+ uur	Oproep kracht
Boomteelt	2%	10%	8%	75%	3%	0%
Bomen groothandel	4%	8%	1%	87%	1%	0%
Tuincentra	19%	17%	18%	45%	1%	0%
Totaal tuinbouw	7%	13%	14%	63%	3%	0%
Totaal Ned. beroepsbevolk. a)	9%	11%	23%	57%		-

a) *Werkzame beroepsbevolking; resp. < 12 uur, 12-19 uur, 20-34 uur, >34 uur*

Tabel 2.13 Omvang dienstverband vaste werknemers 1998-2004; aandeel fulltimers in procenten

	1996	1998	2000	2002
Boomteelt				
- > 32 uur	81%	82%	77%	78%
- < 32 uur	19%	18%	22%	22%
- oproepkracht	0%	0%	0%	0%
Bomen groothandel				
- > 32 uur	NA	94%	84%	88%
- < 32 uur	NA	6%	16%	12%
- oproepkracht	NA	0%	0%	0%
Tuincentra				
- > 32 uur	NA	70%	64%	46%
- < 32 uur	NA	30%	36%	54%
- oproepkracht	NA	0%	0%	0%

Tabel 2.14 Aandeel leidinggevendenden per werknemer in vaste dienst in procenten

	2002	2004
Boomteelt	21%	18%
Bomen groothandel	21%	16%
Tuincentra	16%	13%
Totaal tuinbouw	15%	16%

Tabel 2.15 Opleidingsniveau werknemers in vaste dienst

	Basisschool	Lbo/vmbo/mavc	Havo/vwo/mbo	Hbo/Universitair
Boomteelt	8%	57%	31%	4%
Bomen groothandel	8%	61%	25%	6%
Tuincentra	3%	31%	59%	6%
Totaal tuinbouw	9%	44%	42%	6%
Totaal Ned. beroepsbevolk. a)	8%	21%	43%	28%

a) werkzame beroepsbevolking 2002

Tabel 2.16 Opleidingsniveau werknemers in vaste dienst naar richting binnen Lbo/vmbo/mavo

	Groene richting	Handels-richting	Beide richtingen	Andere richting
Boomteelt	74%	5%	3%	19%
Bomen groothandel	36%	26%	4%	34%
Tuincentra	68%	8%	1%	23%
Totaal tuinbouw	48%	8%	2%	42%

Tabel 2.17 Opleidingsniveau werknemers in vaste dienst naar richting binnen Havo/vwo/mbo in procenten

	Groene richting	Handels- richting	Beide richtingen	Andere richting
Boomteelt	75%	4%	10%	10%
Bomen groothandel	49%	10%	10%	32%
Tuincentra	70%	16%	8%	7%
Total tuinbouw	54%	15%	6%	15%

Tabel 2.18 Opleidingsniveau werknemers in vaste dienst naar richting binnen Hbo/Universitair in procenten

	Groene richting	Handels- richting	Beide richtingen	Andere richting
Boomteelt	67%	33%	0%	0%
Bomen groothandel	22%	6%	0%	72%
Tuincentra	24%	61%	2%	12%
Totaal tuinbouw	28%	24%	2%	46%

Tabel 2.19 Opleidingsniveau werkgevers in procenten

	Basisschool	Lbo/vmbo/mavo	Havo/vwo/mbo	Hbo/universitair
Boomteelt	3%	19%	64%	15%
Bomen groothandel	0%	20%	50%	30%
Tuincentra	2%	15%	63%	21%
Totaal tuinbouw	1%	21%	59%	18%

Hoofdstuk 3: Ontwikkeling arbeidsmarkt

3.1. In- en uitstroom

In de groothandel en de tuincentra was de uitstroom van vaste krachten in 2004 groter dan de instroom. In de teelt is er veel sprake van doorstroming binnen de (tuinbouw)sector. Bij de groothandel en de tuincentra is er meer mobiliteit van en naar sectoren buiten de sector.

Het aantal vacatures is sterk afgenomen de laatste jaren met name in de teelt.

Werven van vaste krachten gebeurt in teelt en tuincentra veel via advertenties. Om tijdelijke krachten te vinden wordt ook veel gebruik gemaakt van het eigen netwerk.

3.2. Mening over de arbeidsmarkt

Het aantal bedrijven dat aangeeft zoveel moeite te hebben met het vinden van mensen dat de bedrijfsvoering er onder lijdt is in de boomkwekerijsector wat hoger dan gemiddeld in de tuinbouw. Ongeveer één op de zeven bedrijven heeft dat probleem. Vooral boomkwekers geven aan dat het imago van de sector hierbij een trol speelt.

Imagocampagnes weten ondernemers niet spontaan te noemen. Wel weet desgevraagd ongeveer een kwart van het bestaan van de campagne Groen Werk(t).

Tweederde van de ondernemers in de teelt geeft aan dat goed en deskundig personeel moeilijk te krijgen is. Het vinden van ongeschoold personeel is voor het gros van de bedrijven geen probleem meer.

De helft van de boomkwekers heeft de overtuiging dat de werkgelegenheid in de sector zal gaan afnemen. Het aantal groothandelaren en ondernemers in de tuincentrumbranche dat die mening is toegedaan is geringer. In hoeverre de werkgelegenheid zal dalen onder invloed van mechanisering leeft ook weer sterker onder de kwekers dan onder de handelaren. Ongeveer de helft van de ondernemers in de teelt verwacht dat door mechanisering de werkgelegenheid zal afnemen.

3.3. Losse arbeid

Evenals in andere tuinbouwsectoren verwacht het gros van de ondernemers in de boomkwekerijsector dat de inzet van losse krachten zal toenemen. Ongeveer de helft zegt zelf daadwerkelijk een vaste kracht die weg gaat te gaan vervangen door een losse of tijdelijke kracht.

3.4. Tabellen ontwikkeling arbeidsmarkt

Tabel 3.1 Instroom van vaste krachten als aandeel van de totale werkgelegenheid (exclusief doorstroom)

	2002	2004
Boomteelt	4%	5%
Bomen groothandel	5%	1%
Tuincentra	4%	4%
Totaal tuinbouw	5%	6%

Bron: Enquête Productschap Tuinbouw/ECORYS-NEI.

Tabel 3.2 Instroom vaste krachten naar herkomst 2004

Instream	Schoolverlaters	Herintreders	Afkomstig uit de tuinbouw	Afkomstig uit andere sector	Afkomstig uit ww, etc.	Anders	Weet niet
Boomteelt	8%	0%	58%	25%	8%	0%	0%
Bomen groothandel	0%	0%	50%	50%	0%	0%	0%
Tuincentra	2%	2%	39%	33%	4%	0%	20%
Totaal tuinbouw	9%	1%	57%	20%	5%	3%	6%

Tabel 3.3 Instroom van vrouwen onder vaste krachten 2004

	2002	2004
Boomteelt	27%	33%
Bomen groothandel	25%	22%
Tuincentra	44%	59%
Totaal tuinbouw	46%	46%

Tabel 3.4 Instroom vaste krachten naar leeftijd 2004

Instream	<15	16 t/m 22	23 t/m 44	>45
Boomteelt	14%	57%	14%	14%
Bomen groothandel	8%	58%	8%	25%
Tuincentra	23%	50%	2%	24%
Totaal tuinbouw	0%	22%	70%	9%

Tabel 3.5 Instroom vaste krachten naar dienstverband 2002 en 2004

Instream	<32 uur 2002	<32 uur 2004
Boomteelt	17%	17%
Bomen groothandel	33%	33%
Tuincentra	32%	32%
Totaal tuinbouw	25%	26%

Tabel 3.6 Uitstroom van vaste krachten als aandeel van de totale werkgelegenheid, 2002 en 2004

	2002	2004
Boomteelt	2%	6%
Bomen groothandel	5%	6%
Tuincentra	4%	9%
Totaal tuinbouw	4%	8%

Tabel 3.7 Uitstroom naar bestemming 2004

Uitstroom	Naar werkgever binnen de sector	Naar werkgever buiten de sector	Werkloos	Naar WAO	Naar pensioen/vut/etc.	Andere bestemming	Weet niet
Boomteelt	60%	20%	0%	7%	0%	6%	7%
Bomen groothandel	11%	6%	11%	6%	6%	0%	61%
Tuincentra	13%	61%	0%	2%	2%	1%	22%
Totaal tuinbouw	21%	24%	7%	3%	4%	8%	33%

Tabel 3.8 Saldo instroom – uitstroom vaste krachten 2002 en 2004

	Als aandeel totale werkgelegenheid	
	2002	2004
Boomteelt	2%	-1%
Bomen groothandel	0%	-5%
Tuincentra	0%	-5%
Totaal tuinbouw	3%	-2%

Tabel 3.9 Indicatie aantal vacatures voor vast werk

	2000	2002	2004
Boomteelt	518	530	128
Bomen groothandel	65	14	21
Tuincentra	231	148	81
Totaal tuinbouw	8.191	4.389	2.208

Tabel 3.10 Aandeel moeilijk vervulbare vacatures naar branche in 2004

	Aandeel moeilijk vervulbare vacatures
Boomteelt	100%
Bomen groothandel	75%
Tuincentra	67%
Totaal tuinbouw	74%

Tabel 3.11 Vaste krachten wervingsmethode in procenten in 2004

	Via bekenden / familie / vrienden	Via advertentie in week of dagbladen	Via internet	Via open solli- citaties van werknemers	Via uitzend- bureau / inleen- bedrijf	Via CWI / arbeids- bureau	Anders
Boomteelt	32%	53%	0%	0%	0%	5%	10%
Bomen groothandel	0%	33%	0%	0%	0%	67%	0%
Tuincentra	10%	63%	10%	13%	0%	3%	13%
Totaal tuinbouw	39%	32%	2%	4%	9%	1%	10%

Tabel 3.12 Tijdelijke krachten wervingsmethode in procenten in 2004

	Via bekenden / familie / vrienden	Via advertentie in week of dagbladen	Via internet	Via open solli- citaties van werknemers	Via uitzend- bureau / inleen- bedrijf	Via CWI / arbeids bureau	Anders
Boomteelt	40%	16%	0%	2%	30%	4%	8%
Bomen groothandel	25%	8%	0%	0%	58%	0%	9%
Tuincentra	23%	26%	9%	9%	14%	6%	13%
Totaal tuinbouw	34%	20%	1%	4%	31%	3%	5%

Tabel 3.13 Eens met stelling: Het is momenteel zo moeilijk om aan mensen te komen, dat mijn bedrijf er onder lijdt

	1998	2000	2002	2004
Boomteelt	NA	30%	14%	14%
Bomen groothandel	NA	33%	10%	14%
Tuincentra	NA	32%	17%	13%
Totaal tuinbouw	NA	31%	12%	10%

Tabel 3.14 Eens met stelling: Het werk in onze bedrijfstak heeft een negatief imago en dat maakt het aantrekken van geschikt personeel moeilijk

	1998	2000	2002	2004
Boomteelt	62%	79%	33%	53%
Bomen groothandel	NA	41%	58%	29%
Tuincentra	NA	26%	29%	27%
Totaal tuinbouw	51%	57%	38%	40% a)

a) Primaire sectoren 52% en niet-primaire sectoren 28%

Tabel 3.15 Bekendheid met imagocampagne

	Percentage werkgevers dat één of meerdere imagoverbetering-campagnes kan opnoemen	Percentage werkgevers dat bekend is met de campagne 'groen werkt'
Boomteelt	0%	22%
Bomen groothandel	5%	29%
Tuincentra	3%	17%
Totaal tuinbouw	2%	16%

Tabel 3.16 Eens met stelling: Goed geschoold en deskundig personeel is zeldzaam in onze bedrijfstak

	1998	2000	2002	2004
Boomteelt	72%	89%	62%	63%
Bomen groothandel	NA	84%	49%	52%
Tuincentra	NA	76%	57%	14%
Totaal tuinbouw	69%	83%	50%	48%

Tabel 3.17 Eens met stelling: Het is binnen onze bedrijfstak makkelijk om aan ongeschoold personeel te komen

	1998	2000	2002	2004
Boomteelt	17%	29%	10%	58%
Bomen groothandel	NA	23%	17%	71%
Tuincentra	NA	50%	19%	69%
Totaal tuinbouw	49%	27%	18%	65%

Tabel 3.18 Eens met stelling: Ik verwacht dat over 5 jaar de werkgelegenheid in de sector aanzienlijk gedaald zal zijn

	1998	2000	2002	2004
Boomteelt	NA	NA	37%	53%
Bomen groothandel	NA	NA	36%	29%
Tuincentra	NA	NA	27%	32%
Totaal tuinbouw	NA	NA	41%	49%

Tabel 3.19 Eens met stelling: De werkgelegenheid in onze bedrijfstak zal in de komende jaren duidelijk minder worden door invoering van nieuwe machines en apparatuur

	1998	2000	2002	2004
Boomteelt	32%	25%	36%	49%
Bomen groothandel	NA	47%	25%	38%
Tuincentra		5%	10%	21%
Totaal tuinbouw	27%	14%	28%	38%

Tabel 3.20 Stelling: Ik verwacht dat tijdelijke en losse arbeid steeds belangrijker gaan worden in de sector

	Mee eens (%)	Neutraal/ weet niet (%)	Oneens (%)
Boomteelt	83%	9%	8%
Bomen groothandel	86%	5%	10%
Tuincentra	70%	13%	18%
Totaal tuinbouw (resp. primair / niet-primair)	79% / 61%	10% / 21%	11% / 19%

Tabel 3.21 Stelling: Wanneer een vaste medewerker zou vertrekken uit mijn bedrijf, zou ik hem eerder vervangen door een tijdelijke of losse medewerker dan door een nieuwe vaste medewerker

	Mee eens (%)	Neutraal/ weet niet (%)	Oneens (%)
Boomteelt	53%	24%	23%
Bomen groothandel	67%	10%	24%
Tuincentra	46%	25%	29%
Totaal tuinbouw	44%	27%	29%

Hoofdstuk 4: Personeelsbeleid

4.1. Algemeen

In de tuinbouw zijn maar weinig bedrijven met een personeelsvertegenwoordiging. Veruit de meeste bedrijven zijn te klein voor een OR. In de teelt van boomkwekerijproducten hebben 15 bedrijven meer dan 50 personen in dienst en van de tuincentra zijn dat er een stuk of 25.

Werkoverleg doet steeds meer z'n intrede in de tuinbouwsector. Van de boomkwekerijen zegt een kleine helft regelmatig werkoverleg te houden. Aangezien de helft van de bedrijven geen personeel in dienst heeft kan gesteld worden dat alle bedrijven met personeel regelmatig werkoverleg hebben. Verder voert driekwart van de groothandelsbedrijven en tweederde van de tuincentra regelmatig werkoverleg.

Veel vaste krachten zijn niet ingedeeld in een functiewaarderingssysteem. Bij de teeltbedrijven is een kleine 40 procent ingedeeld, bij de groothandel 60 procent en bij de tuincentra 40 procent.

4.2. Scholing

Zo rond de 20 procent van de vaste krachten heeft in het afgelopen jaar scholing gevolgd. Het gros van de bedrijven, met name in de teelt, heeft geen uitgewerkt scholingsplan. De meerderheid is wel bekend met het bestaan van scholingsfondsen. In teelt en handel is dat STOSAS (nu Colland). Van degenen die bekend zijn met een scholingsfonds maakt maar een klein deel van de teeltbedrijven en de tuincentra er daadwerkelijk gebruik van. Veel teelt- en groothandelsbedrijven geven aan dat goed geschoold en deskundig personeel zeldzaam is. Vooral veel teeltbedrijven vinden het lastig om personeel te motiveren om scholing te volgen.

4.3. Tabellen personeelsbeleid

Tabel 4.1 Aandeel bedrijven met ondernemingsraad of personeelsvertegenwoordiging

	Aandeel
Boomteelt	1%
Bomen groothandel	10%
Tuincentra	9%
Totaal tuinbouw	5%

Tabel 4.2 Aandeel bedrijven waarin regelmatig formeel werkoverleg wordt gevoerd

	Aandeel
Boomteelt	44%
Bomen groothandel	71%
Tuincentra	63%
Totaal tuinbouw	48%

Tabel 4.3 Frequentie van formeel overleg

	Eens per week of vaker	Twee keer per maand	Eens per maand	Een keer in het half jaar	Een keer per jaar
Boomteelt	57%	8%	20%	10%	6%
Bomen groothandel	33%	20%	20%	27%	0%
Tuincentra	37%	7%	35%	17%	4%
Totaal tuinbouw	48%	9%	26%	13%	4%

Tabel 4.4 Werknemers ingedeeld in functiewaarderingsysteem %

	2002	2004		
	Ja	Ja	Nee	Weet niet
Boomteelt	50%	37%	62%	1%
Bomen groothandel	15%	57%	43%	0%
Tuincentra	38%	38%	62%	0%
Totaal tuinbouw	39%	30%	68%	2%

Tabel 4.5 Aanwezigheid scholingsplan

	2002	2004		
	Ja	Ja	Nee	Weet niet
Boomteelt	8%	7%	92%	1%
Bomen groothandel	6%	29%	67%	5%
Tuincentra	17%	14%	86%	0%
Totaal tuinbouw	12%	11%	88%	1%

Tabel 4.6 Bekendheid met opleidingsfonds in sector (in primaire sector Stosas)

	2002	2004
Boomteelt	72%	68%
Bomen groothandel	39%	81%
Tuincentra	48%	45%
Totaal tuinbouw	53%	54%

Tabel 4.7 Gebruik subsidies opleidingsfonds onder werkgevers die opleidingsfonds kennen

	Ja	Nee	Weet niet
Boomteelt	15%	83%	1%
Bomen groothandel	47%	47%	6%
Tuincentra	20%	78%	2%
Totaal tuinbouw	17%	80%	3%

Tabel 4.8 Aandeel bedrijven waarbinnen scholing wordt gevolgd

	Geen scholing	Wel scholing
Boomteelt	85%	15%
Bomen groothandel	57%	43%
Tuincentra	78%	22%
Totaal tuinbouw	80%	20%

Tabel 4.9 Aandeel vaste werknemers dat scholing heeft gevolgd

	Aandeel werknemers
Boomteelt	21%
Bomen groothandel	16%
Tuincentra	18%
Totaal tuinbouw	19%

Tabel 4.10 Bijdrage van de werkgever aan de vaste werknemers die scholing volgen (in procenten)

	Bijdrage in geld	Bijdrage in tijd
Boomteelt	94%	67%
Bomen groothandel	98%	75%
Tuincentra	99%	74%
Totaal tuinbouw	94%	81%

Tabel 4.11 Eens met stelling: Goed geschoold en deskundig personeel is zeldzaam in onze bedrijfstak

	1998	2000	2002	2004
Boomteelt	72%	89%	62%	63%
Bomen groothandel	NA	84%	49%	52%
Tuincentra	NA	76%	57%	14%
Totaal tuinbouw	69%	83%	50%	48%

Tabel 4.12 Eens met stelling: Het middenkader in onze bedrijfstak is onvoldoende gekwalificeerd voor haar taken

	1998	2000	2002	2004
Boomteelt	39%	29%	21%	18%
Bomen groothandel	NA	49%	15%	33%
Tuincentra	NA	32%	22%	19%
Totaal tuinbouw	31%	31%	17%	18%

Tabel 4.13 Stelling: Binnen onze bedrijfstak zijn werknemers prima te motiveren voor een gerichte vakopleiding

	1998	2000	2002	2004
Boomteelt	32%	51%	36%	38%
Bomen groothandel	NA	55%	38%	52%
Tuincentra	NA	71%	52%	65%
Totaal tuinbouw	66%	56%	41%	42%

Hoofdstuk 5 : Werknemers

5.1. Steekproef

Voor de werknemersenquête zijn twee typen bestanden gebruikt:

- bestanden van Interpolis (pensioenfonds) voor de primaire sector;
- bestanden van CNV en FNV voor de niet-primaire sector.

Voor de werknemers in de niet-primaire sector is mogelijk sprake van enige selectie. Het gaat om werknemers die al door vakbondslidmaatschap geïnteresseerd zijn in aspecten rondom hun werk. Het gaat veelal om oudere werknemers en mannen. Bij het beschouwen van de resultaten dient hier rekening mee gehouden te worden.

Er zijn niet voldoende werknemers in de boomteelt de bomenhandel en de tuincentra ondervraagd. Hierdoor is het niet mogelijk om uitspraken te doen over de mening van werknemers in de boomkwekerijsector apart. Het is wel mogelijk om iets te zeggen over de mening van de groep werknemers in vollegrondstuinbouwsectoren (groenten, bollen, bomen) in z'n totaliteit en de werknemers in de groothandel (groenten/fruit en sierteelt). De ondervraagde werknemers van tuincentra zitten in de groep detailhandel.

5.2. Oordeel over werken

Als de werknemers gevraagd wordt wat ze belangrijk vinden bij het werk in het algemeen dan scoort een goede relatie met collega's hoog. Daarnaast vinden de werknemers in de tuinbouw een veilige werkomgeving, een vaste baan, een goede relatie met de baas en afwisseling in het werk ook heel belangrijk. Doorgroeimogelijkheden en overwerk scoren lager maar nog altijd wel een zeven-min.

Op zich wijken de meningen van de werknemers in de opengrondstuinbouwsectoren niet veel af van het totaal. Dat geldt ook voor de werknemers in de groothandel maar met dat verschil dat ze alle aspecten een wat hogere waardering geven.

De relatie met collega's scoort ook goed als het om de eigen werksituatie gaat. Bij het eigen werk staat ook de tevredenheid over de reistijd hoog. Een zesje scoren scholings- en doorgroeimogelijkheden.

Heel groot zijn de verschillen bij de werknemers in de opengrondsteelten en de groothandel niet. Wel scoren werknemers in de detailhandel op diverse aspecten lager.

Als het om de waardering van overwerk gaat dan is zoals onder hoofdstuk 5.4. is vermeld, er wel sprake van regelmatig overwerk, maar het oordeel van de werknemers er over is niet negatief (een 7 ½).

Ruim 80 procent van de ondervraagde werknemers zegt in de sector te willen blijven werken. De opengrondswerknemers zijn die mening iets minder sterk toegedaan. Redenen waarom men niet in de sector wil blijven werken zijn divers.

5.3. Scholing

Bijna een kwart van de ondervraagde werknemers geeft aan in het afgelopen jaar scholing te hebben gevolgd. Dat percentage wijkt niet gek ver af van wat (19%) de werkgevers melden over hun vaste krachten. In de vollegrondsector was dat met 18% iets onder het gemiddelde en in de groothandel was dat precies het algeheel tuinbouwgemiddelde. Gemiddeld heeft de helft van de tuinbouwwerknemers de scholing in de baas z'n tijd gevolgd, 20 procent kon dat deels in de baas' tijd doen en 30 procent volgde scholing in eigen tijd. In de vollegrondsector was dat niet veel anders dan gemiddeld maar werknemers in de groothandel staken meer eigen tijd in het volgen van scholing. Gemiddeld werd in 80 procent van de gevallen de kosten voor scholing door de baas betaald, in 5 procent door de werknemer en de baas samen en 15 procent van de werknemers bekostigde de scholing helemaal zelf. Werknemers in de groothandel betaalden meer dan gemiddeld scholing uit eigen zak.

Wat betreft de bereidheid om scholing te volgen geeft 60 procent aan niet bereid te zijn; dus 40 procent wel. In de groothandel is dat fiftyfifty en in de vollegrondstuinbouw is 30 procent bereid scholing te volgen.

Voor degenen die wel bereid zijn scholing te volgen, is het blijven de belangrijkste reden. Verder geeft een kwart aan hogerop te willen. Bij de werknemers in de groothandel heeft zelfs eenderde de ambitie om door scholing hogerop te komen.

Geen scholing nodig en "geen zin" zijn de meest genoemde redenen om geen scholing te willen volgen. Voor het niet volgen, geeft meer dan de helft aan dat er daarvoor geen echte belemmeringen zijn.

5.4. Medezeggenschap en CAO

Bij meer dan driekwart van de werknemers bij de grotere bedrijven waar de geïnterviewde werknemers werkzaam zijn, is één of andere vorm van personeelsvertegenwoordiging. Bij de kleinere bedrijven is dat nog altijd bij een kwart het geval. Dat zijn aanmerkelijk hogere percentages dan uit de werkgeversenquête naar voren komt. Verder is het de overgrote meerderheid ook bekend wie er in de OR of PVT zitten. Op de vraag of men ook vindt dat er daadwerkelijk sprake is van medezeggenschap in het bedrijf, antwoordt driekwart bevestigend. In de groothandel is dat met 60 procent wat minder. Bijna 70 procent van de geënquêteerde werknemers geeft aan dat er sprake is van regelmatig werkoverleg. Dat percentage spoort met wat de werkgevers antwoorden. Zowel het percentage werknemers in de vollegrondstuinbouw als dat in de groothandel was met ruim 60 procent iets lager.

Ca. 70 procent van de ondervraagde werknemers (werknemersenquête) geeft aan in een functiewaarderingssysteem te zijn ingedeeld. (NB. Uit de werkgeversenquête komt een percentage van 30) In de groothandel is het volgens de werknemersenquête met 64 procent en in de opengrondstuinbouw met 50 procent nog minder.

Op de vraag of men betaald wordt volgens de CAO antwoordt 80 procent van de werknemers positief, 10 procent zegt niet volgens de CAO te worden betaald en 10 procent weet het niet. Hier scoren ook de opengrondstuinbouw en de groothandel lager.

5.5. Arbo

Over het algemeen zijn de geïnterviewde werknemers redelijk tevreden met hun werk. Dat kwam naar ook voren uit de antwoorden op het oordeel dat zij hadden op diverse aspecten (zie ook 5.2.).

Ook uit de antwoorden op stellingen over het werk blijkt dat de werknemers in meerderheid tevreden zijn met de werkomstandigheden. In negatieve zin springt er uit het antwoord op de zwaarte van het werk. De helft van de ondervraagden geeft aan het werk lichamelijk zwaar te vinden. Van de werknemers in de opengrondssectoren en de groothandel vindt ruim 40 procent dat. Ook geven 4 van de 10 werknemers aan lange dagen te moeten maken. In de groothandel zegt zelfs een ruime meerderheid dat dit het geval is. Verder zegt eenderde van de werknemers het werk saai en routinematig te vinden. Hier scoort de opengrondssector wat hoger. Ook geeft een kleine helft van de ondervraagden aan dat er veel personeel zonder opleiding op basisschoolniveau wordt aangenomen.

Ruim een kwart geeft aan dat het werk in de sector een negatief imago heeft. Evenals de werkgevers zeggen ook de werknemers in de teeltsectoren dat vaker dan in de handel. Toch nog een redelijk grote groep (bijna 30 procent) geeft aan dat er met te weinig mensen gewerkt wordt om het werk goed aan te kunnen. In de opengrondstuinbouw is dat wat minder het geval en in de groothandel wat meer (36%).

Over de veiligheid van het werken en de mogelijkheid voor het opnemen van vrije dagen is de overgrote meerderheid tevreden.

Overwerken komt veel voor. Bijna driekwart van de ondervraagde werknemers zegt hiermee te maken te hebben. Zoals uit hoofdstuk 5.2. blijkt, wordt dit gemiddeld genomen niet als negatief ervaren.

Veel reistijd om van en naar het werk te gaan hebben de tuinbouwwerknemers gemiddeld genomen niet. Werknemers in de opengrondssector en de groothandel doen er gemiddeld zo'n 20 minuten over.

5.6. Tabellen werknemers

Tabel 5.1 Belang diverse aspecten bij het werk in het algemeen (rapportcijfer 1-10)

	TO	Hove	Teelt	Teelt	Padde	Groot	Detail	Vei	
	TAAL	niers	volle	glas	stoelen	handel	handel	ling	Rest
Een goede relatie met uw collega's	8,5	8,6	8,4	8,5	8,5	8,6	8,7	8,4	8,3
Een veilige werkomgeving	8,2	8,4	8,3	8,2	8,1	8,3	8,4	7,9	8,5
Zekerheid van een vaste baan	8,2	8,3	8,2	7,9	8,1	8,3	8,2	8,3	8,5
Een goede relatie met uw baas	8,1	8,2	8,2	8,2	8,2	8,2	8,5	7,8	8,3
Een goed salaris	8,1	8,1	8,3	8,2	7,9	8,3	7,8	8,1	8,3
Afwisseling in het werk	8,0	8,4	8,0	7,9	7,3	8,2	8,0	7,9	8,0
Het hebben van verantwoordelijkheden	7,5	7,9	7,4	7,3	7,0	7,8	7,4	7,7	7,9
De reistijd van uw huis naar uw werk.	7,3	6,8	7,3	7,2	7,7	7,4	7,3	7,6	7,5
Het hebben van scholingsmogelijkheden	7,0	7,6	7,0	6,5	6,1	7,2	7,0	7,4	7,5
Het werken met een groen product.	7,0	7,5	6,8	6,6	6,6	7,0	7,7	6,8	7,2
Doorgroeimogelijkheden op het werk	6,8	7,4	6,9	6,6	6,0	7,1	6,5	6,8	6,8
Geen of weinig overwerk	6,6	6,7	6,3	6,7	6,7	6,9	6,7	6,6	6,5
Het internationale karakter.		.	.	.	.	7,1	.	6,8	.
Contacten met andere mensen		7,8	.	8,0	.	8,1	8,3	8,1	7,7

Tabel 5.2 Oordeel over eigen werksituatie (rapportcijfer 1-10)

	TO	Hove	Teelt	Teelt	Padde	Groot	Detail	Vei	
	TAAL	niers	volle	glas	stoelen	handel	handel	ling	Rest
Een goede relatie met collega's	8,1	8,2	8,1	8,2	8,4	8,0	8,2	8,0	8,1
Tevreden over reistijd	8,1	7,8	7,9	8,1	8,3	8,1	8,2	7,9	8,9
Een goede relatie met de baas	7,5	7,8	7,5	7,8	7,5	7,2	7,6	7,0	7,3
Tevreden over mate overwerk	7,5	7,6	8,0	7,6	7,4	7,2	7,0	7,4	8,0
Voldoende afwisseling in het werk	7,4	8,0	7,2	7,2	6,5	7,4	7,7	7,6	7,4
Veilige werkomgeving	7,4	8,0	7,6	7,5	7,3	7,4	7,1	7,2	7,5
Voldoende verantwoordelijkheden	7,4	7,7	7,4	7,2	6,9	7,6	7,4	7,5	7,8
Goed salaris	7,1	7,3	7,2	7,3	7,0	7,3	6,3	7,0	7,4
Voldoende scholingsmogelijkheden	6,1	7,1	6,1	5,9	5,3	6,0	5,6	6,5	6,6
Voldoende doorgroeimogelijkheden	6,1	6,8	6,0	6,1	5,6	6,2	5,8	6,2	5,9

Tabel 5.3 Verwachtingen om in sector te blijven werken

	TO TAAL	Hove niers	Teelt volle grond	Teelt glas	Padde stoelen	Groot handel	Detail handel	Vei ling	Rest
Verwachting om in de sector te blijven werken									
Ja	82%	97%	71%	78%	67%	81%	88%	87%	75%
Nee	9%	2%	16%	17%	16%	2%	4%	5%	9%
Weet niet	9%	1%	12%	5%	17%	17%	8%	8%	16%
Waarom wilt u NIET in de sector blijven werken ?									
Gaat of is met VUT / pensioen	4%	0%	0%	0%	0%	50%	0%	25%	0%
Persoonlijke omstandigheden	5%	0%	0%	3%	0%	0%	0%	25%	33%
Vindt of vond werk in tuinbouw niet leuk	12%	0%	20%	17%	0%	50%	0%	0%	0%
Gaat stoppen of is recentelijk gestopt	5%	50%	7%	3%	8%	0%	0%	0%	0%
Medische redenen	3%	0%	0%	7%	0%	0%	0%	0%	0%
Leert voor een andere beroep	20%	0%	13%	34%	25%	0%	0%	0%	0%
Weet niet / geen antwoord	1%	0%	0%	3%	0%	0%	0%	0%	0%
Wil(de) graag ander werk doen	11%	0%	7%	7%	17%	0%	100%	0%	0%
Onzekere toekomst bedrijf	3%	0%	0%	0%	8%	0%	0%	13%	0%
Bedrijf stopt of is recentelijk gestopt	4%	50%	0%	0%	0%	0%	0%	13%	33%
Soort werk (zwaar, fysiek, etc)	1%	0%	0%	0%	8%	0%	0%	0%	0%
Geen doorgroeimogelijkheden	3%	0%	0%	3%	0%	0%	0%	13%	0%
Overig	12%	0%	13%	14%	8%	0%	0%	13%	33%
Was bijbaan / vakantiebaan	15%	0%	40%	7%	25%	0%	0%	0%	0%

Tabel 5.4 Diverse aspecten rondom scholing werknemers

	TO TAAL	Hove niers	Teelt volle grond	Teelt glas	Padde stoelen	Groot handel	Detail handel	Veil ling	Rest
Aandeel bedrijven met een schriftelijk vastgesteld opleidings- en scholingsplan volgens werknemers									
Ja	23%	39%	18%	17%	12%	23%	11%	32%	22%
Nee	48%	36%	43%	46%	57%	47%	61%	46%	63%
Weet niet	29%	25%	40%	36%	31%	30%	28%	22%	16%
Werknemers die tijdens de laatste twaalf maanden een beroepsgerichte cursus hebben gevolgd									
Ja	23%	41%	18%	17%	7%	23%	18%	32%	16%
Nee	77%	59%	82%	83%	93%	77%	82%	68%	84%
Bijdrage van de werkgever in scholing (2004)									
Volledig in werktijd	53%	59%	56%	54%	40%	29%	33%	62%	80%
Volledig in eigen tijd	28%	28%	31%	36%	60%	33%	47%	13%	20%
Zowel in werktijd als in eigen tijd	18%	13%	13%	7%	0%	33%	20%	25%	0%
Weet niet meer	1%	0%	0%	4%	0%	4%	0%	0%	0%
Bijdrage van de werkgever in scholing (2004)									
Volledig door werkgever betaald	79%	82%	69%	75%	80%	63%	53%	98%	80%
Volledig door werknemer zelf betaald	14%	13%	19%	21%	20%	13%	40%	2%	0%
Deels door werkgever deels door werknemer	6%	5%	13%	4%	0%	21%	7%	0%	0%
Weet niet meer	1%	0%	0%	0%	0%	4%	0%	0%	20%
Bereidheid om scholing te volgen									
Ja	40%	61%	29%	30%	9%	50%	42%	50%	53%
Nee	57%	35%	68%	67%	91%	46%	54%	49%	44%
Weet niet	3%	4%	3%	3%	0%	4%	4%	2%	3%
Reden voor werknemers die bereid zijn scholing te volgen om een beroepsgerichte cursus te volgen									
Graag op hoogte blijven laatste ontwikkeling.	55%	48%	50%	58%	71%	52%	63%	59%	53%
Ik heb het nodig voor mijn werk	8%	17%	8%	6%	14%	6%	9%	4%	6%
Ik wil graag hoger op	23%	22%	27%	20%	0%	31%	11%	28%	18%
Ik wil graag meer verdienen	2%	2%	8%	2%	0%	0%	6%	0%	6%
Ik wil betere kansen op arbeidsmarkt krijgen	9%	5%	8%	10%	14%	12%	9%	8%	18%
Ik wil werken en leren combineren	1%	2%	0%	2%	0%	0%	3%	0%	0%
Weet niet	1%	3%	0%	2%	0%	0%	0%	1%	0%
Redenen van de werknemers die niet bereid zijn scholing te volgen om geen beroepsgerichte cursus te volgen									
Ik heb er geen zin in	26%	18%	16%	23%	34%	36%	24%	28%	43%
Ik heb er geen tijd voor	9%	3%	11%	1%	6%	9%	16%	16%	21%
Ik heb geen scholing nodig	30%	42%	16%	29%	29%	36%	38%	30%	14%
Ik moet het in mijn eigen tijd doen	1%	6%	2%	3%	0%	0%	0%	0%	0%
Weet niet	3%	0%	5%	2%	3%	4%	2%	4%	0%
Leeftijd / vindt zichzelf te oud	9%	15%	5%	5%	7%	9%	11%	14%	14%
Stopt binnenkort met werken (pensioen / VUT)	1%	0%	2%	0%	0%	0%	0%	2%	0%
Vindt zichzelf voldoende geschoold	2%	3%	3%	0%	0%	0%	0%	5%	7%
Leverd geen doorgroeimogelijkheden op	1%	0%	0%	0%	4%	2%	0%	1%	0%
Het is een bijbaan / vakantiebaan	12%	9%	26%	21%	12%	2%	7%	0%	0%
Wil niet in deze sector (blijven) werken	4%	3%	8%	8%	4%	2%	2%	0%	0%
Leert voor ander beroep / andere sector	3%	0%	6%	9%	0%	0%	0%	0%	0%
Belemmeringen voor de werknemers die bereid zijn scholing te volgen om een beroepsgerichte cursus te volgen									
Er zijn voor mij GEEN belemmeringen	56%	68%	41%	71%	57%	46%	50%	57%	39%
Ik moet er te ver voor reizen / te ver weg	1%	0%	3%	0%	0%	0%	5%	1%	0%
Ik heb er te weinig / geen tijd voor	21%	23%	31%	15%	14%	29%	13%	13%	50%
Mijn baas wil dat niet	7%	0%	10%	5%	14%	5%	11%	10%	11%
Ik moet het deels / helemaal zelf betalen	3%	2%	3%	2%	0%	5%	3%	3%	0%
Ik moet het in mijn eigen tijd doen	3%	2%	3%	4%	0%	2%	11%	3%	0%
Ik weet niet of niveau van de cursus aankan	1%	2%	0%	0%	0%	2%	3%	2%	0%
Er zijn geen geschikte cursussen voor mij	1%	2%	0%	2%	0%	2%	0%	2%	0%
Ik weet niet hoe ik een cursus kan aanvragen	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	2%	0%
Ik weet niet welke mogelijkheden er zijn	2%	2%	0%	2%	14%	2%	0%	2%	0%
Anders, namelijk	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	2%	0%
Leeftijd	1%	2%	0%	0%	0%	5%	3%	0%	0%

Tabel 5.5 Diverse aspecten rondom medezeggenschap

	TOTAAL	Hoveniers	Teelt volle grond	Teelt glas	Paddestoelen	Groot handel	Detail handel	Veiling	Rest
Is er in het bedrijf waar u nu werkt een ondernemingsraad of pvt aanwezig (minder dan 50 wn)									
Ja	23%	37%	28%	21%	14%	22%	14%	31%	19%
Nee	77%	63%	72%	79%	86%	78%	86%	69%	81%
Is er in het bedrijf waar u nu werkt een ondernemingsraad of pvt aanwezig (meer dan 50 wn)									
Ja	78%	65%	58%	36%	26%	88%	57%	95%	94%
Nee	22%	35%	42%	64%	74%	12%	43%	5%	6%
Weet u wie er in de ondernemingsraad of personeelsvertegenwoordiging zitten?									
Ja	82%	83%	86%	62%	46%	85%	83%	87%	89%
Nee	18%	18%	14%	38%	54%	15%	17%	13%	11%
Is er, naar uw mening, sprake van medezeggenschap van werknemers									
Ja	76%	87%	81%	78%	64%	62%	73%	81%	78%
Nee	24%	13%	19%	22%	36%	38%	27%	19%	22%
Vindt er in het bedrijf waar u nu werkt op regelmatige basis werkoverleg plaats									
Ja	70%	94%	63%	61%	59%	63%	66%	81%	59%
Nee	30%	6%	37%	39%	41%	37%	34%	19%	41%

Tabel 5.6 Diverse aspecten rondom CAO

	TOTAAL	Hoveniers	Teelt volle grond	Teelt glas	Paddestoelen	Groot handel	Detail handel	Veiling	Rest
Aandeel werknemers dat aangeeft dat functie is ingedeeld op basis van de CAO-functie-indeling									
Ja	69%	81%	51%	63%	59%	64%	75%	84%	72%
Nee	13%	9%	15%	10%	11%	26%	18%	6%	19%
Weet niet	18%	9%	34%	28%	31%	10%	7%	10%	9%
Aandeel werknemers dat aangeeft betaald te worden volgens de CAO									
Ja	78%	89%	64%	76%	83%	67%	81%	89%	66%
Nee	12%	9%	18%	7%	4%	26%	17%	5%	25%
Weet niet	10%	1%	19%	17%	13%	7%	2%	6%	9%

Tabel 5.7 Stellingen over werken; percentage dat het met betreffende stelling eens is

	TOTAAL	Hoveniers	Teelt volle grond	Teelt glas	Paddestoelen	Groot handel	Detail handel	Veiling	Rest
We zijn momenteel met te weinig mensen om al het werk aan te kunnen									
2004	29%	18%	24%	25%	33%	36%	27%	37%	38%
2002	35%	34%	30%	29%	36%	35%	41%	44%	48%
Ik heb onvoldoende geschoolde en deskundige collega's									
2004	22%	20%	15%	23%	9%	29%	19%	26%	28%
2002	28%	37%	25%	27%	23%	31%	26%	30%	30%
Veel personeel wordt aangenomen zonder opleiding op basisschoolniveau									
2004	44%	20%	43%	51%	52%	54%	28%	47%	50%
2002	47%	17%	49%	47%	58%	50%	37%	52%	48%
Het opnemen van vrij dagen is geen probleem									
2004	80%	82%	78%	91%	87%	71%	71%	75%	88%
2002	78%	80%	80%	82%	83%	75%	74%	77%	70%
Ik krijg steeds meer collega's van niet-Nederlandse afkomst									
2004	34%	6%	43%	39%	23%	46%	8%	47%	47%
Het werken in mijn sector is vaak lichamelijk zwaar.									
2004	53%	80%	43%	49%	51%	41%	59%	51%	63%
2002	57%	83%	56%	53%	62%	56%	65%	45%	74%
In mijn sector maak je veel lange dagen.									
2004	40%	44%	41%	33%	29%	57%	47%	33%	44%
2002	42%	33%	46%	36%	38%	53%	46%	37%	45%
Het werken in mijn sector is saai en routinematig.									
2004	37%	26%	40%	52%	56%	33%	23%	28%	44%
2002	33%	17%	39%	36%	37%	31%	28%	24%	61%
Het werken in mijn sector heeft een negatief imago.									
2004	27%	31%	29%	42%	24%	21%	18%	17%	34%
2002	33%	23%	40%	33%	39%	29%	24%	24%	41%
Het werken in mijn sector is veilig.									
2004	75%	68%	80%	78%	76%	78%	78%	69%	78%
2002	73%	67%	72%	79%	78%	73%	74%	63%	70%

Tabel 5.8 Overwerk en reistijd

	TOTAAL	Hoveniers	Teelt volle grond	Teelt glas	Paddestoelen	Groot handel	Detail handel	Veiling	Rest
Komt het in uw werk weleens voor dat u moet overwerken ?									
ja	73%	73%	69%	72%	72%	83%	67%	74%	72%
nee	27%	27%	31%	28%	28%	17%	33%	26%	28%
Hoe lang bent u onderweg om van uw huis naar uw werk te komen (minuten)									
Reistijd		22	20	13	12	22	17	22	16

Bijlage 1 Responsverantwoording en definities

1. Werkgeversenquête

De respons verantwoording heeft betrekking op de gehele tuinbouwkolom. Uit de totale steekproef van bijna 6.000 werkgevers zijn bijna 5.000 werkgevers gebeld. Bij een relatief groot deel van de respondenten bleek het om technische redenen niet mogelijk om een gesprek te voeren. In totaal hebben ruim 3.600 gesprekken plaatsgevonden, waarvan 57 procent heeft geleid tot een geslaagd interview.

Tabel .1 Respons

Telefonische interviews	Totaal
Totale steekproef	5.168
Niet bereikt	156
Niet bereikt (voldoende geïnterviewd)	891
Technische non-respons	1.031
Non-respons	1.069
Geslaagd interview	2.021
Totale technische non-respons	
Nummer niet in gebruik	195
Fout nummer (niet van bedrijf dat we zoeken)	82
Bedrijf opgeheven	315
Fax/computer	32
Alleen mobiel bereikbaar	76
Geen telefoonnummer bekend	174
Taalproblemen	7
Doorverwijzing naar hoofdkantoor	40
Buiten onderzoeksperiode (langdurig afwezig)	16
Geen doelgroep volgens respondent (ofwel andere sector ofwel geen personeel)	69
Dubbel in de steekproef/al meegedaan	25
Totale non-respons	
Onderwerp interesseert respondent niet	283
Geen toestemming	17
Negatief over productschap	10
Anders	0
Geen reden/wil reden niet geven	4
Weigering tussentijds (afgebroken interview)	25

Tabel 2 Respons werkgevers naar branche

Branche	Aantal respondenten
Boomkwekerijbedrijf	115
Groothandel boomkwekerijen	21
Tuincentrum	112
Totaal tuinbouw	2.031

2. Definities

Personeel in vaste dienst

Het begrip vaste dienst verwijst naar een arbeidscontract voor onbepaalde duur bij het bedrijf waar een werknemer afgezien van eventuele tijdelijke uitleen werkt.

Personeel in tijdelijke dienst

Personeel dat voor de duur van bepaalde werkzaamheden of voor een bepaalde tijdsduur in dienst is bij het bedrijf.

Personeel via een inleenbedrijf/uitzendbureau

Arbeid die is ingehuurd via een uitzendbureau of een loonbedrijf.

Mensdag

De arbeidstijd overeenkomend met een voor de branche normale werkdag.

Voor andere begrippen is uitgegaan van de perceptie van de werkgevers en werknemers zelf. Het gaat dan om de volgende begrippen:

- Allochtonen
- Personeel met of zonder bijzondere kwalificaties (geschoolde/ongeschoolde arbeid)
- Opleidingsrichting (groen of handel)

3. Werknemersenquête

Voor de werknemersenquête zijn twee typen bestanden gebruikt:

- bestanden van Interpolis (pensioenfonds) voor de primaire sector;
- bestanden van CNV en FNV voor de niet-primaire sector.

Voor de werknemers in de niet-primaire sector is mogelijk sprake van enige selectie. Het gaat om werknemers die al door vakbondslidmaatschap geïnteresseerd zijn in aspecten rondom hun werk. Het gaat veelal om oudere werknemers en mannen. Bij het beschouwen van de resultaten dient hier rekening mee gehouden te worden.